

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Utredningen om barn som misstänks för brott (Ju 2019:15)

Beslut vid regeringssammanträde den 10 juni 2021

Utvidgning av och förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 19 december 2019 kommittédirektiv om förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (dir. 2019:103). Enligt utredningens direktiv skulle uppdraget redovisas senast den 21 juni 2021.

Utredaren får nu även i uppdrag att

- analysera behovet av utökade möjligheter att företa beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år,
- lämna förslag på de författningsändringar eller andra åtgärder som bedöms nödvändiga för att beslag, husrannsakan och kroppsvisitation ska kunna företas mot barn under 15 år i tillräcklig omfattning,
- säkerställa att de förslag som lämnas är förenliga med de krav som ställs upp enligt regeringsformen, Europakonventionen, barnkonventionen och Sveriges åtaganden i övrigt när det gäller mänskliga rättigheter, och
- bedöma om förslagen är proportionerliga och ändamålsenliga.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 21 januari 2022.

En utökad möjlighet att företa beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år som utnyttjas av kriminella

Nuvarande reglering

Enligt 1 kap. 6 § brottsbalken kan barn under 15 år inte dömas till påföljd för brott. Trots det finns möjligheter att använda tvångsmedel mot barn under 15 år i syfte att utreda brott, vilket regleras i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, förkortad LUL. Enligt 36 § LUL får bland annat beslag, husrannsakan och kroppsvisitation företas mot någon som är misstänkt för att före 15 års ålder ha begått ett brott om det finns särskilda skäl. Enligt uttalanden i propositionen Om utredning av brott av barn under 15 år bör tvångsmedel mot barn under 15 år användas restriktivt och det bör krävas att det finns misstanke om allvarligare brottslighet eller brottslighet av större omfattning (prop. 1983/84:187 s. 29).

Behovet av att kunna använda beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år

Av promemorian En utökad möjlighet att söka efter vapen och andra farliga föremål (Ds 2020:23 s. 124) och Brottsförebyggande rådets rapport Kriminella nätverk och grupperingar – Polisens bild av maktstrukturer och marknader (rapport 2016:12 s. 66) framgår det att Polismyndigheten har pekat på en oroande utveckling när det gäller att barn och unga utnyttjas av kriminella för att förvara vapen och andra farliga föremål.

Ett förslag att förändra 36 § LUL lades därför fram i promemorian (Ds 2020:23 s. 123–129). Förslaget innebär att kravet på särskilda skäl för husrannsakan, beslag och kroppsvisitation inte ska gälla om det finns särskild anledning att anta att barnet utnyttjas av annan i brottslig verksamhet. Flera remissinstanser har haft synpunkter på förslagets utformning och anser att det behövs en bredare analys av problemets omfattning.

Det är angeläget att motverka att barn dras in i kriminalitet eller utnyttjas i kriminella sammanhang. Nuvarande lagstiftning möjliggör att beslag, husrannsakan och kroppsvisitation används mot barn under 15 år när det är fråga om allvarliga brott. Det är emellertid viktigt att identifiera om och, om så är fallet, i vilka situationer nuvarande lagstiftning begränsar polisens möjligheter att ingripa mot barn under 15 år när de utnyttjas för att t.ex. förvara olagliga föremål åt kriminella.

Utredaren ska därför

- analysera behovet av utökade möjligheter att företa beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år, och
- lämna förslag på de författningsändringar eller andra åtgärder som bedöms nödvändiga för att beslag, husrannsakan och kroppsvisitation ska kunna användas mot barn under 15 år i tillräcklig omfattning.

Grundläggande fri- och rättigheter

Enligt 2 kap. 6 § regeringsformen (RF) är var och en gentemot det allmänna skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång.

Begränsningar av dessa rättigheter får endast ske genom lag för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Vidare får begränsningarna aldrig gå utöver vad som är nödvändigt (2 kap. 20 och 21 §§ RF). Den enskildes rättigheter skyddas också av Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), och barns rättigheter skyddas dessutom genom FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) där bland annat principen om barnets bästa framgår. För all tvångsmedelsanvändning gäller även ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen.

Skyddet för grundläggande fri- och rättigheter ska beaktas vid utformningen av förslagen. Samtidigt måste hänsyn tas till intresset av att utreda brott och att barn inte ska dras in i kriminalitet.

Utredaren ska därför

- säkerställa att de förslag som lämnas är förenliga med de krav som ställs upp enligt regeringsformen, Europakonventionen, barnkonventionen och Sveriges åtaganden i övrigt när det gäller mänskliga rättigheter, och
- bedöma om förslagen är proportionerliga och ändamålsenliga.

(Justitiedepartementet)